

J. Literatura konce století

1. *Konec století jako přesný i metaforický pojem ve vývoji evropské kultury kolem r. 1900* / 2. Arthur Rimbaud: *Opilý koráb* / 3. George Bernard Shaw: *Pygmalion* / 4. Antonín Sova: *Básně (výbor)*; Otakar Březina: *Ruce* / 5. Fráňa Šrámek: *Stříbrný vítr* / 6. Jaroslav Hašek: *Povídky (výbor)* / 7. Rainer Maria Rilke: *Básně (výbor)*, Karel Hlaváček: *Hrál kdosi na hoboj* / 8. Franz Kafka: *Proměna*

V životě jednotlivce, rodiny, firmy, nebo dokonce celé společnosti se snadno může přihodit, že převládne pocit, jako by se vytratila vize životního či společného cíle, jako by všechno, co nás napadá, už tady kdysi bylo, jako by se vyčerpaly dosud uznávané odpovědi na dosud frekventované otázky a jako bychom najednou potřebovali znovu začít, jenže nevíme odkud.

V běhu kulturních dějin evropské civilizace takové nálady převážily vícekrát: například na sklonku antiky a na přelomu mezi středověkem a novověkem. Nám, lidem v prvních dekádách 21. století, je ovšem obzvlášť blízký takto laděný přelom 19. a 20. století. Je inspirativní pro svou nevelkou časovou vzdálenost od přítomnosti, pro své hledání a otvírání cest, po nichž ještě i my občas kráčíme, ale i proto, že také my a náš svět takový pocit přelomu dvou epoch v současné době zažíváme.

1. Konec století jako přesný i metaforický pojem ve vývoji evropské kultury kolem r. 1900

1-1 *Konec století / fin de siècle*; 1-2 *Antipozitivistická reakce* / 1-3 *Umění konce století – jak je poznáme* / 1-4 *Prokletí básníci* / 1-5 *Impresionismus a symbolismus* / 1-6 *Secese* / 1-7 *Expresionismus a dekadence* / 1-8 *Česká bohéma*

1-1 Konec století / fin de siècle

Kolem r. 1870 začala **2. průmyslová revoluce**: období elektrifikace, motorizace a plynofikace. Večerní města se rozzářila žárovkami za okny a plynovými lampami v ulicích. Objevily se první automobily i tramvaje, Symbolem doby se stala vyhlídková ocelová Eiffelova [efelova / aifelova] věž v Paříži (1889, výška 300 m), tyčící se nad městem způsobem, jenž byl předtím vyhrazen jen chrámovým věžím. Lidé dokázali častěji cestovat do nejvzdálenějších končin, pronikali do vzduchu i do podmořských hlubin, dobyli oba zemské póly. Ekonomický rozvoj začal zatlačovat neporušenou přírodu.

Vznikla v podstatě **dnešní škála vědních oborů** a souběžně s nimi sít středního školství a technické vysoké školy (jež vytvořily paralelu k tradičním univerzitám). V řadách studentstva a učitelstva se objevily také **dívky a ženy** a jejich podíl vzrůstal.

Většina světa byla ovládána ve formě **kolonií** euroamerickými velmocemi. V Evropě odezněly národnostně motivované revoluce. Velkopodnikatelé zahájili **koncentraci** výrobního, finančního i obchodního **kapitálu**: začaly vznikat **monopolní firmy** s výsadním postavením na trhu, většina společenského bohatství se koncentrovala v rukou stále menšího okruhu osob a **sociální rozdíly se prohlubovaly**. Zejména ve středních a vyšších vrstvách společnosti se posilovalo **patriarchální vidění mezilidských vztahů**, což u mladé generace vyvolávalo **nálady generační vzpoury**.

Politická moc vybuodovala jako svou oporu **složitý systém státní správy**. Vznikl velký počet **politických stran**, které existují často až dodnes. **Kolem r. 1900** v euroamerickém světě proběhla revolučně laděná vlna aktivit směřujících k prosazení **všeobecného volebního práva**. Šlo především o volební právo pro **ženy**: před r. 1918 je získaly na Novém Zélandě, v Austrálii, Norsku, Dánsku, na Islandu a v Rusku.

Celá tato epocha se vyznačovala i svébytnou kulturní atmosférou, jež se dočkala označení **konec století** – fr. *fin de siècle* [fen də sjekl] –, které má nejen doslovný, ale i metaforický význam.